

Ulrika Kullenberg och Ida Burén
Handläggare
033 357596

Datum
2024-04-08

Instans
Kulturnämnden
Dnr KUN 2024-00005 1.2.1.25

Yttrande över kultursamverkansutredningen: Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun.

Kulturnämndens beslut

Kulturnämnden tillstyrker författningsförslaget som gör det möjligt även för kommuner att fördela statsbidrag men önskar en konsekvensanalys av vad en sådan förändring innebär för en kommun som Borås.

Sammanfattning

Regeringen beslutade 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att genomföra en översyn av Kultursamverkansmodellen och i september 2023 överlämnades utredningens betänkande Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58) till regeringen. Utredningens uppdrag var att se över roller och ansvar i kultursamverkansmodellen, föreslå hur arbete i ökad grad kan bidra till de nationella kulturpolitiska målen, särskilt delaktighetsmålet samt undersöka frågor om samspelet mellan stat, region och kommun.

Den 15 december 2023 sände Kulturdepartementet utredningen på remiss till ett stort antal institutioner och aktörer däribland Textilmuseet. Beredningen av ärendet har därmed gjorts till Textilmuseet och Kulturnämndens svar fokuserar på de förslag i utredningen som har direkt bäring på Textilmuseets verksamheter, samt ger ett par övergripande medskick till ett par av de ytterligare förslagen.

Textilmuseet har sedan 2015 verkat inom samverkansmodellen och det långsiktiga uppdragsavtalet mellan Kulturnämnden i Borås och Västra Götalandsregionens kulturnämnd, baserat på respektive kulturstrategi, säkerställer museets ekonomiska stabilitet och kvalitetsutveckling.

Textilmuseets värnar om samverkan och tilliten mellan parterna. Museet ser fördelar i remissen med minskad byråkrati och ökad kommunal delaktighet, men påpekar att en eventuell fortsatt samverkan med regionen är nödvändig för att undvika dubbla dialogprocesser. Förslaget om att basera kulturstödet på kulturhistoriska nyckeltal välkomnas som ett sätt att säkerställa långsiktigt stöd och fokusera dialogen på utvecklingsfrågor. Museet betonar även vikten av regionens roll i att leda interkommunala samarbeten för att främja kulturens vidare utveckling.

Kulturnämnden

Postadress
501 80 Borås

Besöksadress
Kulturkontoret, P A Halls
Terrass 2

Hemsida
boras.se

E-post
kultur@boras.se

Telefon
033-35 70 00 vxl

Kulturnämnden i Borås tillstyrker utredningens förslag som möjliggör att även kommuner kan fördela statsbidrag, vilket ger ökad frihet för lokala utvecklingsinitiativ. De stödjer också förslaget om generellare beskrivningar av vilka områden som kan få statsbidrag samt möjligheten att fördela medel till nya områden vid överenskommelse. Nämnden uttrycker dock oro över den eventuella ökningen av administration för att hantera det nya stödet samt vilken roll regionen kommer att ha när deras ansvar minskar. Ett stöd baserat på historiska nyckeltal kan minska kraven på styrning och uppföljning.

Kulturnämnden stödjer idén om en Kulturpåse för att samla och fördela statsbidrag effektivare till kommunerna. De förespråkar även en ökning av de statliga medlen för kultur för att bättre stödja utredningens ambitioner.

Kulturnämnden vill också komplettera utredningen med informationen att Borås Konstmuseum ingår i Kultursamverkansmodellen sedan 2023.

Ärendet i sin helhet

Regeringen beslutade 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att genomföra en översyn av Kultursamverkansmodellen och i september 2023 överlämnades utredningens betänkande *Kultursambället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun* (SOU 2023:58) till regeringen. Utredningen uppdrag var att se över roller och ansvar i kultursamverkansmodellen, föreslå hur arbete i ökad grad kan bidra till de nationella kulturpolitiska målen, särskilt delaktighetsmålet samt undersöka frågor om samspelet mellan stat, region och kommun.

Den 15 december 2023 sände Kulturdepartementet utredningen på remiss till ett stort antal institutioner och aktörer däribland Textilmuseet.

Beredningen av ärendet har därmed gjorts till Textilmuseet och Kulturnämndens svar fokuserar på de förslag i utredningen som har direkt bäring på Textilmuseets verksamheter, samt ger ett par övergripande medskick till ett par av de ytterligare förslagen.

Nuvarande kultursamverkansmodell

Nuvarande kultursamverkansmodell styrs av Lag (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet samt Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Modellen infördes 2011 och omfattar idag samtliga regioner förutom Region Stockholm. Lagen anger att regioner får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och att kulturplanen överensstämmer med de föreskrifter som regeringen eller utsedd myndighet meddelar. Regeringen har utsett Statens kulturråd att besluta om det statsbidrag som fördelas till regionerna.

Syftet var att öka möjligheten för regioner att göra egna prioriteringar och att beslut skulle fattas närmare invånarna. Innan modellen infördes bestämde regeringen vilka regionala kulturinstitutioner som fick söka medel direkt från Kulturrådet. Kultursamverkansmodellen innebär i stället att regionerna fördelar även statliga medel till regional kulturverksamhet.

Enligt Lag (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet ska regionerna ta fram en kulturplan som beskriver inriktningen på den regionala kulturverksamheten. Kulturplanen ska arbetas fram i dialog med kommuner, civilsamhälle och professionella kulturlivet i länet. De regionala kulturplanerna är normalt fyraåriga. Regionen ansvarar för att bidragsgivningen främjar en god tillgång för länets invånare inom sju kulturområden som anges i förordningen.

Inom ramen för kultursamverkansmodellen och som ett stöd till Statens kulturråds beredning av det statliga verksamhetsstödet till regionerna, finns ett samverkansråd.

Rådet samordnar de statliga perspektiven och värnar de nationella kulturpolitiska målen inom modellen. Västra Götalandsregionen fördelar statliga medel via kultursamverkansmodellen till följande verksamheter i Borås: Textilmuseet, Borås Stadsteater och Borås Konstmuseum.

Inom det kulturpolitiska fältet gäller som huvudprincip flernivåstyrning, med ett samspel mellan statliga, regionala och kommunala instanser och kulturaktörer. Utöver finansieringen innefattar kultursamverkansmodellen också en relativt väl fastlagd ordning för dialog mellan olika parter och intressenter. Varje region som är en del av modellen ska ta fram en regional kulturplan som beskriver regionala prioriteringar och den övergripande inriktningen för den regionala kulturpolitiken under kommande år. Kulturplanen arbetas fram i dialog med kommunerna, civilsamhället och de professionella kulturskaparna i länet. Som nationellt ansvarig myndighet håller Statens kulturråd i ett system för dialog mellan regionerna och den statliga nivån.

Utredningens direktiv och förslag

Uppdragsdirektiv

I direktivet till utredningen ingår att se över det samlade samverkanssystemet både finansieringsdelarna och dialogformerna. Utredningen ska bland annat föreslå hur roller, ansvar och samverkan inom kultursamverkansmodellen generellt kan utvecklas och förtydligas. Vidare ska utredningen föreslå hur modellen kan bidra till ökad tillgång till kultur och till breddat deltagande i kulturverksamhet i hela landet, föreslå vilka statligt stödda områden som bör ingå i modellen, och lämna nödvändiga författningsförslag. Specifikt har utredningen i uppdrag att se över kommunernas roll. I direktiven sägs att det är angeläget att modellen fungerar både för stora och små kommuner samt för storstadskommuner och i lands- och glesbygder. Vidare anges att det är angeläget att modellen framöver kan omfatta samtliga län, det vill säga även Stockholms län, så att ett enhetligt system kan skapas. Utredningen ska också analysera förutsättningarna för och lämna förslag till förändringar av kultursamverkansmodellen som bidrar till minskad administrativ resursåtgång för staten, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att det införs en ny lag, som ersätter nuvarande, om samverkan mellan stat, region och kommun på kulturområdet. Syftet är att minska den statliga detaljstyrningen och skapa förutsättningar för jämlik samverkan samt göra det möjligt även för kommunerna att fördela statsbidrag. Detta i kontrast till nuvarande system med relativt detaljerad styrning, till exempel med löpande uppföljning av regionala kulturplaner. Bedömningen är att det genom den nya lagen skapas långsiktigt stabila förutsättningar som ger berörda parter stor frihet att arbeta med utveckling inom områden de själva bedömer är prioriterade.

Utredningen föreslår även att det beskrivs i mer generella termer än i dag till vilka konst och kulturområden statsbidrag kan fördelas samt att det införs en möjlighet att även fördela medel till helt nya områden om parterna är överens om det. Gestaltad livsmiljö nämns som exempel i vad som kan inkluderas genom förändringen. I lagen som föreslås anges även att statliga myndigheter ska medverka i beredningen av samverkansförslag, oavsett område. Myndigheten Statens kulturråd föreslås vara ansvarig för att hålla samman beredningsprocessen.

Vidare föreslås en förenkling av kulturplanerna och fördelningen av statsbidraget. Systemet med regionala kulturplaner som grund för fördelning av statsbidrag föreslås ersättas med planer som innefattar faktisk verksamhet som en region, kommunerna i en region, vill driva i samverkan med staten. Samtidigt anges att statsbidraget till etablerad kulturverksamhet i regional eller kommunal regi bör kunna decentraliseras ytterligare och i större utsträckning fördelas utifrån historiska nyckeltal för att svara upp mot de gemensamma åtaganden som gjorts i uppbyggnaden av landets kulturella infrastruktur.

Staten föreslås framöver utvärdera effekterna av samverkansarbetet med längre intervall. I förslag till ny lag anges villkor för att få fördela statsbidrag inom kultursamverkansmodellen. För regioner och kommuner finns ett krav på respekt för statsbidrag ett särskilt ansvar att dokumentera hur konstens frihet respekteras. Ytterligare villkor för att fördela statsbidrag innebär även att delta i framtagandet av kultursamverkansplaner.

Utredningen föreslår att en process initieras för att på sikt samla de riktade statsbidragen som i dag finns hos Kulturrådet, till exempel riktade till folkbibliotek och kulturskola, i särskilda ”kulturpåsar” som kan fördelas samlat till respektive kommun. Därutöver föreslås att ett långsiktigt statsbidrag införs till samverkansprojekt mellan kommuner och regioner.

Dialogformerna inom modellen föreslås behovsanpassas. Betänkandet anger att det på regional och lokal nivå huvudsakligen bör vara upp till respektive region eller kommun att organisera kulturpolitiska diskussioner på det sätt som bedöms mest funktionellt och när det krävs, ha samråd med det fria kulturlivet och de professionella kulturskaparna. Den befintliga dialogen på nationell nivå föreslås förändras genom att större fokus läggs på politiska överläggningar än i

dag, till vilka även ett urval kommuner framöver förordas delta. Statens kulturråd föreslås få i uppdrag att förbereda nationella kulturpolitiska dialogmöten för regeringens räkning.

Textilmuseets erfarenhet av Kultursamverkansmodellen och bedömning

Textilmuseet har med intresse läst remissen och ser positivt på en utveckling som stärker dialogen mellan parterna i en flernivåsamverkan och ger kulturen en utökad roll i samhället.

Museet har haft förmånen att vara verksam inom samverkansmodellen sedan 2015, ett uppdrag som diskuterats, omformats, finslipats och utvecklats tillsammans genom lokal- och regionalpolitiska dialoger sedan dess. Samverkan regleras genom att Borås kulturnämnden tecknar ett långsiktigt uppdragsavtal med Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Avtalet löper på fyra år och baseras både på Borås stads Kulturprogram och Västra Götalandsregionens Kulturstrategi och syftar till att ge stabil kvalitetsutveckling och ekonomi för institutionen. Västra Götalandsregionens stöd för Textilmuseet uppgår till ca 6 000 tkr vilket utgör ca 18 % av museets omsättning.

Vid en tillbakablick kan konstateras att Textilmuseets fina utveckling är en frukt av god dialog och tillit mellan parterna kommun/institution och region under denna 10 åriga period i kultursamverkansmodellen. Textilmuseet känner igen sig i den skrivning som generaldirektör för Kulturrådet Kajsa Ravins gör i ”Vem älskar Kultursamverkansmodellen”, som lyfter hur tiden för modellen gjort att ”tillit skapats, roller definierats och bättre resultat har nåtts”.

Samverkansmodellen för Textilmuseet har bokstavligen varit en viktig del i museets goda utveckling och resultat. Förutom det viktiga ekonomiska stödet så har regionala handläggare, konsulenter, program, samverkansmöten, diskussionsforum, museiutvecklingsarbete, konstnärsstöd, aktörmöten samt övergripande; den regionala kulturstrategin gjort Textilmuseet bättre och starkare på ett sätt som Borås Stad och museet enskilt inte skulle kunnat åstadkomma med enbart interna kommunala strategier. Textilmuseet har inga ”likar” varken i kommunen eller i delregionen, men många regionalt. Viktiga kontaktytor och utbyten har genom åren skapats utifrån regional och kommunal samverkan. Vidare har det regionala kulturstrategiarbetet stärkt och kompletterat den kommunala. En fortsatt stark regional partner är därmed önskvärt för Textilmuseets verksamhet.

Med det sagt, är minskad byråkrati och en ökad kommunal delaktighet i dialogen säkerligen i både museets och Boråsarna intresse. Det borde ge ökade möjligheter att utveckla kulturen lokalt om beslut med strategisk bäring och om statlig medelstulldelning kan fördelas direkt till kommunen. Men om det regionala stödet till Textilmuseet fortfarande kommer att fördelas genom någon form av avtal med Västra Götalandsregionens kulturnämnd, så är risken att museet måste ha två dialogprocesser igång, en till regionen och en till staten. Risken är då att den önskade effekten om mindre byråkrati inte blir av.

Utredningen Kultursamhället lyfter ett intressant förslag som kan leda till minskad byråkrati om kulturstödet kan utbetalas baserat på Kulturhistoriska nyckeltal. Textilmuseet anser att det kan vara ett bra sätt att få del av ett långsiktigt och förutbestämt stöd för verksamheten och att de nya dialogprocesserna i så fall kan styras mot att handla om utvecklingsfrågor, omvärldsutmaningar, interkommunal samverkan mm.

Kulturförvaltningen i Borås/Textilmuseet erfar att om regionen inte är med som sammankallande till interkommunala samarbeten så riskerar detta arbete att inte hinnas med. I Västra Götalandsregionen finns även den mycket viktiga delregionala strukturen som kommunalförbundet Boråsregionen representerar, inom ramen för den samverkan har till exempel det nya interkommunala biblioteket Knallebiblioteken utvecklats.

Det är däremot oklart om remissens förslag på nya arbetssätt leder till ökade samarbeten på alla ledder och i synnerhet kommuner emellan, ett arbete som regionen till stor del har initierat och processlett när vardagen för många kommunala institutioner och lokala utövare tar ut sin rätt. Skall

Kultursamhällets nya förslag leda till den önskvärda utvecklingen att vidga kulturen så behövs samordning och övergripande strategier som grund och regionens roll för detta arbete behöver definieras.

Kulturnämndens bedömning och synpunkter

Borås kulturnämnd remissvar landar i att utredningens förslag inte är lätta att svara entydigt på då konsekvenserna av de olika förslagen ger nya frågor att ta ställning till. Men kulturnämnden är positiv till författningsförslaget som gör det möjligt även för kommunerna att fördela statsbidrag. Den nya lagen kan leda till att långsiktigt stabila förutsättningar som ger berörda parter, i detta fall Borås stad, en större frihet att själva arbeta med utveckling inom områden som vi bedömer är prioriterade.

Kulturnämnden är också positiv till förändringen att det beskrivs i mer generella termer än i dag till vilka konst och kulturområden statsbidrag kan fördelas samt att det införs en möjlighet att även fördela medel till helt nya områden om parterna är överens om det.

Men utredningens förslag ger nya frågor som kulturnämnden, i dagsläget, har svårt att ta ställning till. Hur mycket mer administration och byråkrati kommer det att krävas för kommunen för att hantera det nya stödet? Och vilken ny roll kommer regionen att ta när deras ansvar för kultursamverkan minskar, förlorar vi då i Borås, den viktiga strategiska samverkanspart som Västra götalandregionen hittills har varit? Man kan befara att den utvecklingskraft som regionen företräder, kommer att minskas och att vi som enskild kommun då behöver bygga upp en egen organisation som tar över det kulturstrategiska utvecklingsarbetet.

Utredningens förslag om att fördela stöd baserat på historiska nyckeltal kan vara en lösning, om ett sådant stöd hanteras med mindre krav på styrning och

uppföljning så kan ju arbetsresurser frigöras som istället kan fokusera på strategiskt arbete.

Kulturnämndens väljer att begränsa sitt remissvar till att fokusera på de förslag i utredningen som har direkt bäring på Textilmuseets verksamheter, samt ger ett par övergripande medskick till ett par av de ytterligare förslagen. Dessa medskick är:

- Kulturnämnden kompletterar utredningen med informationen att Borås Konstmuseum också ingår i Kultursamverkansmodellen sedan 2023.
- Kulturnämnden är positiv till förslaget om en Kulturpåse, att på sikt samla de riktade statsbidragen som i dag finns hos Kulturrådet, till exempel riktade till folkbibliotek och kulturskola, i särskilda ”kulturpåsar” som kan fördelas samlat till respektive kommun. Om detta förslag blir verkligt vill Kulturnämnden understryka hur viktigt det är att pengarna är fortsatt destinerade till kommunernas kultur och inte betalas ut som ett allmänt statsbidrag.
- Kulturnämnden förordar också att de statliga medlen för kultur räknas upp och ökar, för att på så vis ge en bättre effekt och bli den satsning på kultur som utredningen och dess nya förslag önskar.

Beslutsunderlag

1. Missiv Kultursamverkansutredningens betänkande
2. Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun [Kultursamhället - Regeringen.se](https://www.kultursamhallet.se)
3. PPT från Regeringskansliet

Samverkan

FSG 2024-04-02

Beslutet expedieras till

1. ku.remissvar@regeringskansliet.se med cc till ku.kkm@regeringskansliet.se

Ange diarienummer Ku2023/01093 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Viktor Åberg
Ordförande

Ida Burén
Förvaltningschef